



Handleiding trainer: Module 5 Hoe werkt het na ½ jaar?

Vorbereiding voor de trainers

In dit document staan de voorbereidingen voor de trainers om module 5 te kunnen uitvoeren. Het document bestaat uit beschrijvingen over doelstellingen, resultaten, enz. Het programma is de leidraad en bevat verwijzingen naar de slides, achtergrondinformatie en kleine theorie. Het programmaoverzicht heeft vier kolommen. De eerste kolom geeft een tijdsindicatie aan voor de verschillende onderdelen. De tweede kolom bevat een korte beschrijving van het programmaonderdeel. De eerste en tweede kolom kunnen gebruikt worden voor de communicatie met de deelnemers. De derde kolom bevat een verwijzing naar de werkvormen en slides van de PowerPoint. De vierde kolom bevat achtergrondinformatie voor de trainers. De slides hebben een onderwaterscherf met aanvullende informatie uit kolom 4. Deze module bevat vier bijlagen.

Doelstellingen de Groene Arena (lange termijn)

- Inzicht en bewustwording creëren over de problematiek van de communicatie tussen de verschillende lagen in instellingen, organisaties.
- Het zoeken van oplossingsrichtingen voor deze problematiek en dit uitproberen.
- Geen pleister voor de wond van vandaag, maar therapie om verwondingen in de toekomst te voorkomen (niet curatief maar preventief).

Doelstelling module 5

Bovenstroom

- Inzicht in communicatie 'systemen' op eigen instituut in het afgelopen half jaar.

Onderstroom

- Herkennen, benoemen en oplossingsrichtingen formuleren belang 'onderstroom' bij communicatie in eigen organisatie.
- Herkennen, benoemen en oplossingsrichtingen formuleren van eigen valkuilen in afgelopen half jaar.

Hoe?

- a. We gebruiken diverse werkvormen waarbij de interactie essentieel is.

- b. We gebruiken oefeningen die de onderstroom in communicatie ondersteunen.

Missie

Zo communiceren dat we ons werk effectiever, met meer plezier en minder eenzaam doen.

Resultaat

- Delen van ervaringen met diverse aanpakken voor onderstroom in communicatie met duurzame effecten.
- Benoemen van momenten en personen die saamhorigheid bewerkstellingen.
- Erkennen en verkennen van gevoelens van eenzaam en alleen werken en benoemen van duurzame oplossingsrichtingen voor de communicatie.

Programma (tijden zijn een indicatie)

Tijden	Programmaonderdelen	Werkvormen	Waartoe?
13.00	Welkom + doelstellingen module en doelstellingen de Groene Arena Programma	Slide 1, 2, 3, 4 en 5 Presenteren programma	Na een half jaar hernieuwde kennismaking, verkennen, bespreken en delen van ervaringen. Oefenen in vragen stellen, reflectie en feedback geven en ontvangen. Begeleiders begeleiden het proces en doen interventies om bewustwording van eigen functioneren op dit terrein te vergroten.
13.30	Opstarten Hoe zitten we erbij? Werken met associatiekaarten .	Slide 6 Opstartoefening. Associatiekaarten uit module 1 Opdracht: Kies een associatiekaart die het proces van het afgelopen half jaar weergeeft (horizontale groepen, gemixt)	Start weer anticiperen op saamhorigheid. <ul style="list-style-type: none"> Hoe zitten we erbij? Associatiekaarten zijn uit module 1 gehaald. Terugkijken met elkaar naar jezelf en met elkaar naar afgelopen jaar. Opwarmen en je weer veilig voelen. In gemixte, horizontale groepen uit de verschillende instellingen.

14.00	Tijdslijn en benoemen van 'kwartjesmomenten' en 'kwartjespersonen'	Slide 7 Zie bijlage 1 Benoem een moment van het afgelopen jaar dat een 'kwartjesmoment' was en wie was de 'kwartjespersoon'? Verticale groepen (locatieniveau)	Hoe analyseer je het kwartjesmoment en het kwartjespersoon? Denken, delen, uitwisselen, eerst individueel op A3, dan samen in verticale groepen per locatie bespreken.
14.55	Verlangen en de kracht van woorden. Opnieuw het eerder vertoonde filmpje: 'blind man beautiful day'.	Slide 8 Wat is anders dan een half jaar geleden in jouw organisatie: change words, change World? Plenair	The power of words. Change your words and change your world.
15.00	Pauze	Slide 9	
15.15	Huiswerkopdracht module 4 Feedback d.m.v. roddelen	Slide 10 Bijlage 2 huiswerkopdracht. Bijlage 3 Roddelmethode. Terugkomen op huiswerk module 4. Uitleg intervisie met roddelmethode. Verticale groepen (locatieniveau) Wat wil je graag kwijt, vertellen over het afgelopen half jaar? De anderen van de locatie geven feedback door middel van roddelmethode, 10 minuten pp. Na het roddelen gezamenlijk 5 minuten reflecteren op opdracht.	Huiswerkopdracht van module 4 is gebaseerd op ambities, leervragen, doelen en vervolgstappen op je locatie m.b.t. communicatie. In het afgelopen half jaar is ervaring opgedaan met andere vormen van communicatie. In het hier en nu van vandaag voor de pauze is door middel van onderstroom- en bovenstroombrillen kijken naar het afgelopen half jaar. Op basis van de open vraag: wat wil je nog graag kwijt en vertellen, kan iedereen datgene wat hem of haar het meeste raakt of heeft geraakt rondom communicatie vertellen. (zie opdracht)
16.00	Schrijven van tegeltjeswijsheid over jouw communicatie en deze plenair presenteren	Slide 11 Bijlage 4 Tegeltjeswijsheid. Schrijf jouw tegeltjeswijsheid over	Tegeltjeswijsheid kun je als reminder op je werkkamer hangen of plaatsen. De tegeltjeswijsheid is vorm van reflectie op het geleerde in de modules.

		communicatie.	
16.30	Evaluatie	Slide 12 Twee vragen plenair: Waar ga je het komend halfjaar moeite voor doen? Welke hulp van anderen heb je het komend half jaar nodig?	Voornemens uitspreken en minder eenzaam en alleen werken door andere actief te betrekken bij je voornemens als ondersteuners.
17.00	Rondleiding	Slide 13	
18.00	Diner	Slide 13	

Hieronder de slides, afkomstig uit het PowerPoint bestand die bij deze module hoort.

“De Groene Arena”
Module 5
Hoe werkt het na ½ jaar?

Doelstellingen Groene Arena

- Inzicht en bewustwording
- Oplossingsrichtingen
- Geen pleister maar preventie

Doelstellingen module 5 Groene Arena

- Bovenstroom
 - Inzicht in communicatie “systemen” op eigen instituut in afgelopen half jaar
- Onderstroom
 - Herkennen, benoemen en oplossingsrichtingen formuleren belang “onderstroom” bij communicatie in eigen organisatie
 - Herkennen, benoemen en oplossingsrichtingen formuleren van eigen valkuilen in afgelopen half jaar

Missie Groene Arena



"Zo communiceren dat we ons werk effectiever, met meer plezier en minder eenzaam doen."

Programma vandaag



- Opstart met associatiekaarten
- Verdiepen met tijdljn, kwartjesmomenten en kwartjespersonen
- Filmpje 'de kracht van woorden'
- Pauze
- Huiswerkopdracht
- Feedback dmv 'roddelmethode'
- Schrijven van een 'tegeltjeswijsheid'
- Evaluatie
- Rondleiding
- Afsluitend diner

Opstart



- **Associatiekaarten**
- Kies associatiekaart die proces afgelopen ½ jaar weergeeft
- In drietallen uitleen van verschillende locaties, vertel elkaar waarom je die kaart hebt gekozen

Tijdljn kwartjesmomenten en – personen

	start sept/okt	nov/dec	jan/feb	mrt/apr	mei/jun	juli/aug	NU
! momenten	!	!	!	!	!		!
+ en -	+	-		-			+
'kwartjes'	!	!		!	!		!

En bij het feedback moment die evaluatie zeker in chronologische volgorde zichtbaar

Filmpje The power of words



- <http://www.youtube.com/watch?v=CKvVSLC29Ws&feature=fvsr>
- Wat haal je uit dit filmpje?

Pauze



Intervisie en feedback



- Huiswerkopdracht module 4
 - (terugblik op ambities, leervragen, doelen en vervolgstappen op jouw locatie mbt communicatie)
- Opdrachten voor de pauze
 - (associatiekaarten, tijdljn, kwartjesmomenten en -personen)
- Wat wil je graag kwijt, vertellen over het afgelopen half jaar?
 - Roddelmethode toepassen

Tegeltjeswijsheid



Evaluatie



- Waar ga je het komend halfjaar moeite voor doen?
- Welke hulp van anderen heb je het komend half jaar nodig?

Afsluiting



- Rondleiding + diner

Bijlage 1












Tijdlijn Kwartjesmomenten en kwartjespersonen, informatie voor de trainers

Het vullen van de tijdlijn (half jaar)

Beschrijf de '**! momenten**' op gele memopapiertjes. Dit zijn de momenten die in hun geheugen zijn blijven hangen. Na het *ontdubbelen* worden deze momenten in chronologische volgorde gezet (zie figuur). De tijdlijnmethode maakt alle relevante zaken in chronologische volgorde zichtbaar.

Ten tweede beschrijft iedereen de **positieve en negatieve zaken**. Het gaat hierbij om die factoren of momenten die de ontwikkelingen positief (groene memopapiertjes) of negatief (oranje memopapiertjes) hebben beïnvloed. Dit kunnen factoren, actoren, gebeurtenissen etc. zijn.

Als laatste beschrijft iedereen de 'kwartjesmomenten' (andere kleur memopapiertjes). Dit zijn de momenten waarop een bepaald inzicht is ontstaan, toen 'viel het kwartje'. Ook de kwartjesmomenten worden op de tijdlijn gezet.

	start sep/okt	nov/dec	jan/feb	mrt/apr	mei/jun	jul/aug	NU
! momenten							
+ en -							
'kwartjes'							

De tijdlijnmethode maakt alle relevante zaken in chronologische volgorde zichtbaar.

Het gesprek

Als de tijdlijn geheel gevuld is, volgt een gesprek. Hierin krijgt elke deelnemer de gelegenheid om te vertellen wat hij of zij belangrijk vond in de ontwikkelingen en waarom. Het is belangrijk om van te voren duidelijk te hebben dat ieder verhaal waar is. Het is bij deze methode namelijk niet de bedoeling om elkaar van de eigen waarheid te overtuigen. Er zijn vele verhalen te vertellen en ieder heeft zijn of haar eigen verhaal en perceptie. Vaak is het verrassend om te horen hoe andere deelnemers bepaalde gebeurtenissen hebben ervaren. Uiteindelijk versnelt het gesprek hierover het leerproces. Stel elkaar vragen op de bovenstroom en de onderstroom.

Leergeschiedenis

De film van de tijdlijnmethode kun je verder analyseren. De leergeschiedenis rafelt de film als het ware uiteen in verschillende scènes. Voor het analyseren van de scènes kun je de modellen uit de voorgaande modules als bril hanteren. Niet elke scene leent zich voor een analyse door alle brillen. Soms is maar een bril bruikbaar. Andere scènes geven juist interessante perspectieven of inzichten door twee of meer brillen te combineren. Beschouw vragen als checklist. Probeer niet op alle vragen een antwoord te vinden, maar ga met deze vragen na of je misschien belangrijke aspecten in je eigen verhaal over het hoofd ziet. Sommige scènes in de tijdlijnfilm geven interessante perspectieven of inzichten door ze door meerdere brillen te bekijken. Door te spelen met de vragen en je te verwonderen over wat je ziet, zal gaandeweg duidelijker worden wat je aan het basisverhaal, gezien door deze brillen, kunt aflezen. De scènes helpen je als begeleider meer grip te krijgen op wat er in de onderstroom en bovenstroom is gebeurd en geeft meer zicht op je eigen handelen.



Sommige scènes in de tijdlijnfilm geven interessante perspectieven of inzichten door ze door meerdere brillen te bekijken.

Gebruik de IJsberg met vragen boven de waterlijn als bril voor de bovenstroom en vragen onder de waterlijn als bril van de onderstroom.

Tijdlijn (afgelopen half jaar en kwartjesmomenten en kwartjespersonen)

(opdracht deelnemers)

1. Materialen: gebruik A3-formaat papier, gele, groene, oranje en een andere kleur memopapiertjes (post-its)
2. Maak een tijdlijn boven aan de pagina van het afgelopen half jaar. (Zie voorbeeld)

	start sep/okt	nov/dec	jan/feb	mrt/apr	mei/jun	jul/aug	NU
! momenten							
+ en -							
'kwartjes'							

De tijdlijnmethode maakt alle relevante zaken in chronologische volgorde zichtbaar.

3. Beschrijf de '**! momenten**' op gele memopapiertjes. Dit zijn de momenten die in jouw geheugen zijn blijven hangen rondom communicatie in jouw instelling. Zet de momenten in chronologische volgorde.
4. Beschrijf de **positieve en negatieve zaken**. Het gaat hierbij om die factoren of momenten die de ontwikkelingen positief (groene memopapiertjes) of negatief (oranje memopapiertjes) hebben beïnvloed. Dit kunnen factoren, actoren, gebeurtenissen etc. zijn.

5. Als laatste beschrijf je de '**kwartjesmomenten en kwartjespersonen**' (andere kleur memopapiertjes). Dit zijn de momenten en personen waarop/waarmee een bepaald inzicht is ontstaan, toen 'viel het kwartje'. Ook de kwartjesmomenten worden op de tijdlijn gezet.
6. Als de tijdlijn geheel gevuld is, volgt een gesprek. Iedereen vertelt wat hij of zij belangrijk vond in de ontwikkelingen en waarom. Het is belangrijk om van te voren duidelijk te hebben dat ieder verhaal waar is.
7. De tijdlijnmethode kun je verder analyseren door elkaar vragen te stellen over de bovenstroom en onderstroom. De leergeschiedenis rafelt de film als het ware uiteen in verschillende scènes. Door te spelen met de vragen en je te verwonderen over wat je hoort, zal gaandeweg duidelijker worden wat je aan het basisverhaal, gezien door de onderstroom en bovenstroombril, kunt aflezen. De scènes helpen je als vragensteller en verhalenverteller meer grip te krijgen op wat er in de onderstroom en bovenstroom is gebeurd en geeft meer zicht op je eigen handelen.



Sommige scènes in de tijdlijnfilm geven interessante perspectieven of inzichten door ze door meerdere brillen te bekijken.

8. Gebruik de IJsberg met vragen boven de waterlijn als bril voor de bovenstroom en vragen onder de waterlijn als bril van de onderstroom.

Bijlage 2

Huiswerkopdracht

Smart maken van je leerdoel

<p>1. Wat wil je de komende maanden versterken. Met andere woorden wat wil je leren of veranderen in je gedrag ?</p> <p>Hoe luidt je concrete leervraag?</p>	
<p>2. Wat is je doel dat je wilt bereiken?</p> <p>Hoe ziet dat er uit in concreet gedrag of product?</p> <p>Wat wil jij laten zien als je doel bereikt is?</p> <p>Wat is er dan precies veranderd?</p>	

<p>Kun je dit meten?</p> <p>Wat is er wanneer klaar (datum..)</p> <p>Is dit haalbaar?</p>	
<p>3. Welke activiteiten ga je ondernemen om je doel te bereiken?</p>	
<p>4. Effectmeting</p> <p>Wanneer kun je bewijzen dat je aan je ontwikkeling hebt gewerkt?</p>	

Aan welke criteria moet het voldoen?	
5. Welke obstakels kun je mogelijk tegenkomen? Hoe kun je die omzeilen?	
6. Welke hulpmiddelen en hulp van anderen heb je nodig?	
7. Wie wordt je coach?	

Waar moet hij/zij vooral op coachen?	
8. Hoe ziet je planning er verder uit?	Activiteit/product en datum
9. Voortgangsgesprek op datum: Wat is gelukt en wat niet? Hulp gezocht en gevonden? Wat is je volgende stap?	

Bijlage 3

Intervisie en feedback geven (roddelmethode)

1. Verticale groepen met personen van jouw locatie/instelling.
2. Je hebt in het afgelopen half jaar gewerkt aan een huiswerkopdracht rondom communicatie op de locatie vanuit je rol en functie en vandaag is er voor de pauze aandacht besteed aan deze periode met behulp van enkele werkvormen zoals associatiekaarten, tijdlijn, kwartjesmomenten- en personen.
3. Vraag aan ieder persoonlijk: Wat wil je graag kwijt, vertellen? Noteer in steekwoorden waar je het over wil hebben (communicatiecasus). Je krijgt maximaal 5 minuten om iets te vertellen. Per toerbeurt kan iedereen maximaal 5 minuten vertellen.
4. Roddelmethode. De roddelmethode helpt de casusinbrenger zijn of haar eigen blinde vlekken, eigen bijdrage in de problematiek rondom communicatie scherp te krijgen.

Stap 1	<i>Introductie kwestie, verhaal</i> De inbrenger vertelt over zijn/haar casus en geeft een beknopte toelichting.	3 minuten
Stap 2	<i>Roddelen</i> De inbrenger gaat buiten de groep zitten en bemoeit zich op geen enkele manier met het gesprek. Hij/zij luistert aandachtig en maakt notities over zaken die hem of haar opvallen. De andere groepsleden 'roddelen' met elkaar over de kwestie, het verhaal van de inbrenger en over mogelijke achtergronden, oorzaken en oplossingen. De groepsleden komen tot een gezamenlijk advies.	7 minuten
Stap 3	<i>Reactie van de inbrenger</i> De inbrengen komt terug in de groep en vertelt zijn/haar ervaringen als waarnemer van de roddelfase. Wat heeft hem/haar geraakt? Wat is opgevallen? Accepteert hij/zij het gegeven advies?	5 minuten

Deze rondes van 15 minuten per persoon worden maximaal 3x uitgevoerd.

5. Evaluatie 5 minuten

Gezamenlijk terugkijken op verloop gesprekken.

Wat heeft het opgeleverd?

Hoe zijn de groepsleden met de kwestie, het verhaal omgegaan?

Bijlage 4. Tegeltjeswijsheid

Schrijf jouw tegeltjeswijsheid over communicatie

